

คำบรรยายประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา
ใหม่สุด เล่ม ๑

โดย
พันตำรวจเอกเมธา วาดีเจริญ
นบ.,-นบท., ทม LSO
และ
ศศ.ดร. วมลดา วาดีเจริญ

คำบรรยาย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ปรับปรุงใหม่สุด เล่ม ๑

ตัวอย่าง

โดย

พันตำรวจเอก เมธา วาดีเจริญ

นบ., นบท., นม LSO

และ

ผศ.ดร. วนิตา วาดีเจริญ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1

สำนักพิมพ์สุทรไพศาล : ปรับปรุงใหม่ พ.ศ. 2563

© สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๖๓ โดยสำนักพิมพ์สุทรไพศาล ห้ามนำส่วนใดส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้ไปลอกเลียนแบบ ทำสำเนา ถ่ายเอกสาร หรือนำไปเผยแพร่บนอินเทอร์เน็ต และเครือข่ายต่าง ๆ รวมถึงการส่ง Line, IA - book. นอกจากนี้จะได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น ชื่อผลิตภัณฑ์และเครื่องหมายต่าง ๆ ที่อ้างถึงเป็นของสำนักพิมพ์สุทรไพศาล กรณีใช้งานควรมีต้นฉบับประกอบด้วยเช่นกัน เป็นการแสดงความสุจริต ไม่ละเมิดสิทธิ

บรรณาธิการ นางสาวน้ำทิพย์ อยู่สำราญ
ปีที่จัดทำ ตุลาคม 2563
ยังจะปรับปรุงใหม่ : ทุกครั้ง

พิมพ์ที่และจำหน่ายปลีก - ส่ง โดย
สำนักพิมพ์สุทรไพศาล
155 ถนนเพชรเกษม 63 ซอยวัดม่วง
แขวงหลักสอง เขตบางแค กทม. 10160
Fax 0 - 2455 - 5027
www.Soutpaisallaw.com

หมายเลขบัญชี “สุทรไพศาล”
โอนแล้วโทรแจ้ง จัดส่งกฎหมายอื่น
2300 รายการ ที่มีใช้
E (Electronic Book)

ธนาคาร	ออมทรัพย์
กสิกรไทย	053-2-13352-1
กรุงเทพ	120-4-91552-2
กรุงไทย	040-1-01272-7
กรุงศรีอยุธยา	300-1-17888-8
ทหารไทย	019-2-44357-0
ไทยพาณิชย์	112-2-04179-2

กฎหมาย D
บริการสั่งพิมพ์ : จำหน่ายปลีก - ส่ง
กว่า 2,300 รายการ ครอบคลุมถึง
ตัวบท - อธิบาย - แปล - ฎีกา - ตัวอย่าง
มีจำหน่าย ณ ร้านกฎหมายประจำอำเภอ
ร้านซีไอต์บู๊ตทุกสาขา และตัวแทนทุกจังหวัด

สายด่วนโทรสั่ง
(ทุกวัน 07.00 - 20.00 น.)
086 - 6245450 เก่ง
088 - 2891715 อรทัย
0 - 2413 - 4349 โทรศัพท์

คำนำ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นบทบัญญัติที่วางกฎเกณฑ์ให้เจ้าพนักงานและศาลปฏิบัติในการดำเนินคดีอาญาเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์และเป็นธรรม เพราะคดีอาญาเป็นคดีที่เกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย อนามัย ทรัพย์สิน และชื่อเสียงของประชาชนโดยส่วนรวม แต่กฎหมายที่ให้เจ้าพนักงานและศาลในการปฏิบัตินั้น ขณะที่ร่างอาจจะเป็นธรรมแต่เมื่อการณเวลาย่เปลี่ยนไป กฎหมายไม่ได้เปลี่ยนไป ความเป็นธรรมจึงตามไม่ทัน เช่น ขณะที่ร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 87 ซึ่งขณะนั้นการคมนาคมยังไม่สะดวก ยานพาหนะมีประสิทธิภาพต่ำ สถานที่ตั้งของพนักงานสอบสวนอยู่ห่างไกลกับสถานที่ตั้งของศาลจึงได้บัญญัติให้พนักงานสอบสวนควบคุมผู้ต้องหาได้ถึงเจ็ดวัน เป็นต้น จึงไม่เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ต้องหาที่ต้องถูกจำกัดเสรีภาพเป็นเวลานาน ประกอบกับในช่วงปี พ.ศ. 2530 ถึง ปี พ.ศ. 2545 ผู้เขียนได้มีโอกาสชี้แจงการร่างกฎหมายฉบับต่าง ๆ แก่คณะกรรมการร่างกฎหมายสำนักงานกฤษฎีกาขณะต่าง ๆ โดยเฉพาะชี้แจงการขอแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหลายครั้งและหลายมาตรา ผู้เขียนได้พยายามชี้แจงเหตุผล วัตถุประสงค์ ความจำเป็นตลอดจนได้เสนอแนะเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมจนคณะกรรมการร่างกฎหมายสำนักงานกฤษฎีกาเห็นชอบด้วยทุกครั้ง และผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ประกาศใช้เป็นกฎหมาย ตามที่ขอแก้ไขเพิ่มเติม แต่บางครั้งการขอแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ผ่านคณะกรรมการร่างกฎหมายสำนักงานกฤษฎีกาแล้ว แต่ไม่ประกาศใช้ เนื่องจากสาเหตุต่าง ๆ โดยเฉพาะสภานิติบัญญัติ ผู้เขียนจึงได้นำต้นร่างที่ตกเก็บไว้เป็นข้อมูล เพื่อดำเนินการใหม่เมื่อมีโอกาส

ต่อมาเมื่อมีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ผู้เขียนจึงถือโอกาสนำต้นร่างของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่เก็บไว้ ส่งไปยังสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นข้อมูลในการร่าง จึงมีบัญญัติปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตราต่าง ๆ แต่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเป็นบทบัญญัติที่ครอบคลุมไว้อย่างกว้าง ๆ จะต้องนำมาแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ขยายความอย่างรัดกุม และสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

แต่เนื่องจากขณะนี้ ยังไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ สอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ผู้เขียนจึงได้ถือโอกาสเอาเวลาว่างจากการปฏิบัติงานประจำ รวมทั้งวันหยุดใช้เวลาประมาณ 2 เดือนเศษ เขียนคำอธิบาย ข้อสังเกต และข้อเสนอแนะพร้อมทั้ง เสนอต้นร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตราต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติ ของรัฐธรรมนูญและให้เกิดความเป็นธรรม แต่เนื่องจากกฎหมายนั้นย่อมมีการแก้ไขอยู่เสมอ เมื่อ หนังสือเล่มนี้อ่างมาตราใดแล้วจำเป็นต้องตรวจสอบกับตัวบทด้วย และกฎหมายนั้น ผู้บัญญัติไม่ สามารถที่จะกำหนดรายละเอียดให้รัดกุมเป็นเรื่อง ๆ ได้ทำให้ผู้ปฏิบัติความได้หลายอย่าง ศาลซึ่ง เป็นผู้ใช้กฎหมายองค์กรสุดท้าย ได้วินิจฉัยตีความวางมาตรการให้เกิดความเป็นธรรมไว้แล้ว การ ตีความของศาลถือเป็นเด็ดขาด ผู้เขียนจึงได้นำเอาคำพิพากษาของศาลฎีกามาเป็นแนวทาง ประกอบคำอธิบาย

แต่สังขรณ์ของมนุษย์นั้นเมื่อกระทำการใดย่อมมีผิดพลาดบ้างเป็นธรรมดา ดังนั้นหนังสือ เล่มนี้หากมีผิด ขาด ตก บกพร่อง ด้วยประการใด ๆ ผู้เขียนขอน้อมรับผิดด้วยความเต็มใจ และ ด้วยความเคารพ

ตัวอย่าง

พ.ต.อ. ฮย. เมธา วาตีเจริญ

16 มิถุนายน 2547

คำนำ

พิมพ์ครั้งที่ 2

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นกฎหมายที่วางหลักเกณฑ์ให้เจ้าพนักงานของรัฐและศาลพิจารณาดำเนินคดีให้เกิดความเป็นธรรมกับคู่ความที่เกี่ยวข้อง แต่การพิจารณาให้เกิดความเป็นธรรมนั้นกฎหมายจะต้องทันกับสังคมการเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 1 เขียนเมื่อ พ.ศ. 2547 ได้เขียนเชิงวิเคราะห์ และเสนอแนะให้มีการแก้ไข เพิ่มเติม จำนวนหลายมาตรา

หลังจากนั้นได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบางมาตราและในปี พ.ศ. 2557 ถึง พ.ศ. 2560 ได้มีการประกาศใช้กฎหมายเป็นจำนวนมาก พร้อมทั้งมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่ใช้อยู่หลายฉบับ ในจำนวนนี้มีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแก้ไขเพิ่มเติมหลายมารตรวมอยู่ด้วย อีกทั้งออกกฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับไว้เป็นหลักเกณฑ์ในการช่วยพิจารณาอีกด้วย ผู้เขียนจึงได้ดำเนินการเขียนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้สอดคล้องกับที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมไว้ในเล่มนี้ เป็นเล่มที่ 1 พิมพ์ครั้งที่ 2

แต่สังขรณ์ของมนุษย์นั้น เมื่อมีการกระทำใด ๆ ย่อมมีความผิดพลาดบ้างเป็นธรรมดา ดังนั้นหนังสือเล่มนี้หากมี ผิด ขาด ตก บกพร่อง ด้วยประการใด ๆ ผู้เขียนขอน้อมรับผิดด้วยความเต็มใจและหวังในความเมตตาจากท่านด้วยความเคารพ

พ.ต.อ.เมธา วาตีเจริญ

กันยายน 2563

တပည့်ကျောင်း

สารบัญ

คำบรรยาย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ปรับปรุงใหม่สุด เล่ม ๑

	หน้า
เรื่อง	
บทที่ 1 การตีความ	1
บทที่ 2 ผู้เสียหาย	4
1. ผู้เสียหายที่แท้จริง	4
1.1 มีการกระทำผิดทางอาญาเกิดขึ้น	4
1.2 บุคคลนั้นได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดนั้น	5
1.2.1 มีกฎหมายคุ้มครองบุคคลผู้ได้รับความเสียหาย	5
(1) ความผิดอาญาทั่วไป	5
(2) ความผิดอาญาต่อรัฐ	13
1.2.2 มีการกระทำฝ่าฝืนกฎหมายต่อบุคคลนั้น	14
1.3 บุคคลนั้นต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย	18
1.1.1 ต้องไม่ใช่ผู้สมัครใจเข้ารับผลร้าย หรือยินยอมเข้ารับผลร้ายนั้น	19
1.1.2 ต้องไม่มีส่วนร่วมในการกระทำผิด	19
1.1.3 ต้องไม่มีเจตนาที่จะก่อให้เกิดการกระทำอันฝ่าฝืนกฎหมาย	21

เรื่อง	หน้า
2. ผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหาย	23
2.1 ผู้มีอำนาจจัดการแทนแต่ต้องรับอนุญาต	23
2.2 ผู้มีอำนาจจัดการแทนโดยไม่ต้องรับอนุญาต	24
2.3 ผู้แทนเฉพาะคดี	31
บทที่ 3 บุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีอาญา	37
1. ผู้ถูกดำเนินคดีอาญา	37
1.1 ผู้ต้องหา	37
1.2 จำเลย	39
2. ผู้ดำเนินคดีอาญา	41
2.1 ผู้เสียหาย	41
2.2 เจ้าพนักงานของรัฐ	42
2.2.1 พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ	43
2.2.2 พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่	44
2.2.3 พนักงานสอบสวน	46
2.2.4 พนักงานอัยการ	47
2.2.5 พนักงานเจ้าหน้าที่ฝ่ายราชทัณฑ์	48
3. นักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์	49
4. ทนายความ	50

เรื่อง	หน้า
5. ศาล	52
บทที่ 4 หมายถึงกฎหมาย	54
1. หมายถึง	54
1.1 ผู้มีอำนาจออกหมายเรียก	54
1.2 เหตุแห่งการออกหมายเรียก	54
1.3 บุคคลที่ถูกหมายเรียก	55
1.4 แบบของหมายเรียก	56
1.5 การส่งหมายเรียก	57
1.6 ผลของการขัดหมายเรียก	58
1.7 ผู้ถูกเรียกมาตามหมายแต่ไม่ยอมให้การ	58
2. หมายอาญา	59
1. ประเภทของหมายอาญา	59
2. ผู้มีอำนาจออกหมายอาญา	60
3. แบบของหมายอาญา	60
4. ผู้มีอำนาจจัดการตามหมายอาญา	61
5. วิธีการจัดการตามหมายอาญา	62
6. เหตุออกหมายอาญา	64
1. หมายจับ	64

เรื่อง	หน้า
1.1 เหตุออกหมายจับ	64
1.2 อายุความของหมายจับ	66
1.3 ขอบเขตและการจัดการตามหมายจับ	67
2. หมายค้น	67
3. หมายขัง	69
4. หมายปล่อย	70
5. หมายจำคุก	75
บทที่ 5 อำนาจบังคับของเจ้าพนักงานและศาล	76
ก. จับ	76
1. บุคคลผู้มีอำนาจจับ	76
1.1 พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ	76
1.2 พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่	76
1.3 พนักงานสอบสวน	77
1.4 ราษฎร	77
2. หลักการจับ	81
1.1 จับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78	81
1.2 ในกรณีที่เป็นเจ้าพนักงานหรือราษฎรที่ทำการจับจะจัดการพยายาม	83
1.3 จับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 65	84

เรื่อง	หน้า
1.4 ข้อจำกัดในการจับโดยสถานที่	84
3. วิธีการจับแยกออกได้ 2 ส่วน	87
1.1 เจ้าหน้าที่งานซึ่งทำการจับ	87
1.2 ราษฎรซึ่งการจับ	88
1.3 คั้นหรือยึดสิ่งของผู้ถูกจับ	90
4. ผลของการจับ	91
ข. ทววม	92
1. การทววม	92
1.1 ผู้มีอำนาจทววม	92
1.2 ระยะเวลาทววม	93
ค. บัง	94
1.1 บังระหว่างสอบสวน	94
1.2 บังระหว่างไต่สวนมูลฟ้อง	96
1.3 บังระหว่างพิจารณา	96
ง. จำคุก	97
จ. วิธีคุ้มครองผู้ถูก ทววม บัง จำคุก โดยผิดกฎหมาย	98
1.1 บุคคลผู้มีอำนาจร้องขอต่อศาลให้ปล่อย	98
1.2 ร้องต่อศาลที่มีอำนาจ	99
1.3 อำนาจศาล	100

เรื่อง	หน้า
1.4 สิทธิอุทธรณ์ฎีกา	100
ฉ. คั่น	101
1. คั่นในทึร โทฐาน	101
1.1 ข้อยกเว้นในการคั่น	101
1.2 การทำการคั่น	103
1.3 วิธีการคั่น	105
2. การคั่นตัวบุคคล	107
1.1 การคั่นตัวบุคคลที่ถูกจับ	107
1.2 การคั่นตัวบุคคลในทึร โทฐาน	108
1.3 การคั่นตัวบุคคลในที่สาธารณะ	108
ช. วิธีการเกี่ยวกับเอกสาร ไปรษณีย์โทรเลข	108
ช. ปล่อยชั่วคราว	109
1. ประเภทของการปล่อยชั่วคราว	109
2. การยื่นคำขอ ให้ปล่อยชั่วคราว	111
3. หลักเกณฑ์ การพิจารณาปล่อยชั่วคราว	112
4. วิธีปฏิบัติเมื่อมีการปล่อยชั่วคราว	114
5. สิทธิของผู้ร้องขอปล่อยชั่วคราว	114
6. ระยะเวลาในสัญญาประกัน	115
1.1 สัญญาประกันต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ	115

เรื่อง	หน้า
1.2 สัญญาประกันต่อศาลสอบสวนหรือพนักงานอัยการ	117
7. การเปลี่ยนสัญญาประกัน	119
8. การถอนสัญญาประกัน	119
9. ผู้มีอำนาจจับกุมผู้หลบหนีสัญญาประกัน	120
10. การคืนหลักประกัน	120
11. การบังคับตามสัญญาประกัน	121
บทที่ 6 อำนาจของเจ้าพนักงานและศาล	127
1. อำนาจพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ	129
1.1 อำนาจและเขตอำนาจในการสืบสวน	129
1.2 หลักในการสืบสวน	129
1.3 ระยะเวลาในการสืบสวน	130
2. อำนาจพนักงานสอบสวน	130
1.1 วัตถุประสงค์ของการสอบสวน	130
1.2 ผู้ทำการสอบสวน	131
1.3 เขตอำนาจของพนักงานสอบสวน	132
1.4 ความคิดที่อยู่ในเขตอำนาจของพนักงานสอบสวน	132
1.5 พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ	137
3. อำนาจพนักงานอัยการ	138

เรื่อง	หน้า
1.1 อำนาจหน้าที่โดยทั่วไป	139
1.2 อำนาจเมื่อได้รับสำนวนการสอบสวน	140
1.3 ผลการสั่งคดีของพนักงานอัยการ	142
1.4 การจัดการเมื่อมีคำสั่งไม่ฟ้องคดี	143
4. อำนาจศาล	143
1.1 เขตอำนาจศาล	143
1.2 อำนาจชำระคดี	144
1.3 การโอนคดี	150
1.4 การตั้งรับเรื่องผู้พิพากษา	152
บทที่ 7 การฟ้องและการระงับคดีอาญา	153
1. ผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา	153
1.1 พนักงานอัยการ	153
1.2 ผู้เสียหาย	154
2. การเข้าเป็นโจทก์ร่วม	155
3. การฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา	160
4. การรับมรดกความ	162
5. การถอนฟ้องคดีอาญา	164
1.1 วิธีการถอนฟ้อง	164

เรื่อง	หน้า
1.2 ขั้นตอนการถอนฟ้อง	165
1.3 ผลของการถอนฟ้อง	166
6. สิทธิฟ้องคดีอาญาระงับไป	168
1.1 โดยความตายของผู้กระทำความผิด	169
1.2 ในคดีความผิดต่อส่วนตัว เมื่อได้ถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้องหรือยอมความกัน โดยถูกต้องตามกฎหมาย	170
1.3 เมื่อคดีเลิกกันตามมาตรา 37	176
1.4 เมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้อง	182
1.5 เมื่อมีกฎหมายใช้ภายหลังการกระทำความผิดยกเลิกความผิดเช่นนั้น	189
1.6 เมื่อคดีขาดอายุความ	193
1.7 เมื่อมีกฎหมายยกเว้นโทษ	195

တီထွင်စာအုပ်

บทที่ 1

การตีความ

การตีความ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 1 บัญญัติว่า “ในประมวลกฎหมายนี้ ถ้าคำใดมีคำอธิบายไว้แล้ว ให้ถือตามความหมายคำที่ได้อธิบายไว้ เว้นแต่ข้อความในต้วบทจะขัดกับคำอธิบายนั้น”

มาตรา 1 กล่าวถึงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประสงค์จะใช้ถ้อยคำพิเศษจะอธิบายความหมายไว้โดยเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการตีความที่ได้อธิบายไว้เป็นหลักซึ่งเรียกว่า “บทนิยาม” ได้ อธิบายถึงความหมายต่าง ๆ คำที่อธิบายไว้ในมาตรา 2 นั้น ถ้าไปปรากฏในมาตราต่าง ๆ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้ถือว่ามีความหมาย คำที่ได้อธิบายในมาตรา 2 นั้น เว้นแต่ข้อความในต้วบทจะขัดกับคำอธิบายที่ให้ไว้ก็มีความหมายตามที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้น ๆ โดยต้วบทของมาตรานั้น ต้องการจะให้มีมีความหมายแตกต่างจากความหมายของบทนิยามในมาตรา 2 ก็จะต้องบัญญัติไว้ในมาตรานั้น ๆ เองว่ามีเจตนารมณ์หรือมีความประสงค์จะให้ผลแตกต่างจากบทนิยามว่า เรื่องนั้นควรเป็นเช่นนั้น เพราะเหตุใด โดยอาศัยหลักกรรมควาวินิจฉัย เช่น คำว่า “คุมขัง” ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 90 เป็นถ้อยคำที่บัญญัติไว้ตามความหมายธรรมดา คือบังคับให้อยู่ในสภาพที่จำกัด ไม่ได้ หมายความว่าเฉพาะแต่การควบคุมหรือขัง คำที่บัญญัติไว้ในบทนิยาม (มาตรา 2(21) (22)) ฉะนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 90 จึงเป็นบทบัญญัติสำหรับกรณีบุคคลต้องถูกคุมขัง ในคดีอาญา หรือในกรณีอื่น โดยมีขอบด้วยกฎหมาย บุคคลที่บัญญัติไว้ในมาตรา 90 นี้ มีสิทธิยื่นคำร้องขอศาลท้องถิ่นที่มีเขตอำนาจพิจารณาาคดีอาญาให้ปล่อยตัวได้¹

โดยหลักแล้วกฎหมายฉบับใดมีบทนิยามไว้โดยเฉพาะย่อมต้องถือว่า คำที่มีบทนิยามไว้ มีความหมายตามนั้น โดยเคร่งครัด เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยว่าสถานที่ใดจะเป็นสาธารณสถานหรือไม่นั้น ไม่ต้องคำนึงถึงว่าสถานที่นั้นจะเป็นสถานที่ที่ทำความผิดกฎหมายหรือไม่ เช่น สถานที่การค้าประเวณี แม้จะเป็นสถานที่ประกอบกิจการผิดกฎหมาย แต่ประชาชนชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ก็ถือได้ว่าเป็นสาธารณสถาน ดังนั้นการจะพิจารณาว่าสถานที่ใดเป็น สาธารณสถานหรือไม่เพียงแต่พิจารณาว่าสถานที่นั้นประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้หรือไม่ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1(3) และต้องพิจารณาข้อเท็จจริง

¹ มาตรา 90 แก้ไข โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547 มาตรา 23

เป็นราย ๆ ไป ถ้าปรากฏว่าประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ สถานที่นั้นก็จะเป็นสาธารณสถาน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 833/2520)

บทนิยามอาจทำให้ถ้อยคำใด ๆ มีความหมายพิเศษแตกต่างออกไปจากความหมายธรรมดา หรือขัดต่อสามัญสำนึก หรือความรู้สึกของคนทั่วไป ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็น “ความหมายเฉพาะ” ได้เช่น คำใดข้อมือเป็นยาตามกฎหมายการขายยา โบสถ์เป็น “มหรสพ” ตามประมวลกฎหมายรัษฎากร การทำคลอดเป็น “การจ้างทำของ” ตามประมวลกฎหมายรัษฎากร เป็นต้น

บทนิยามของกฎหมายฉบับใดใช้ได้เฉพาะกฎหมายฉบับนั้น เว้นแต่กฎหมายฉบับนั้นไม่มีบทนิยามไว้ ก็อาจถือเอาความหมายจากการตีความของบทนิยามกฎหมายฉบับอื่น ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ใกล้เคียงกันที่สุด มาเทียบเคียงหรือใช้ประกอบการตีความหาความมุ่งหมายของกฎหมายได้ เช่น ประมวลกฎหมายอาญาไม่มีบทนิยาม คำว่า “ทรัพย์” การตีความจึงเอาคำว่า “ทรัพย์” ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 137 หมายความถึงวัตถุมีรูปร่าง มาอนุโลมใช้ จึงถือได้ว่า มีเจตนารมณ์ให้นำเอาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้หรือคำว่า “ทรัพย์สิน” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 138 หมายควรรวมทั้งทรัพย์และวัตถุไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้ ซึ่งประมวลกฎหมายอาญาไม่มีบัญญัติคำนิยาม คำว่า “ทรัพย์สิน” ไว้ แต่ศาลฎีกาได้ตีความ ขยายความว่า การลักกระแสรไฟซึ่งไม่มีรูปร่าง เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 334 หรือ มาตรา 335 แต่กรณี (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 877/2501)

บทนิยามที่มีถ้อยคำผิดจากความหมายของตัวบทก็ให้หมายความถึงความยุติธรรมของคดีเรื่องนั้น ๆ เช่น คำว่า จำเลยในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(3) บัญญัติว่า “จำเลยหมายถึง บุคคลซึ่งถูกฟ้องยังศาลแล้ว โดยข้อหาว่าได้กระทำความผิด” ซึ่งหากพิจารณาตามความหมายแล้วบุคคลผู้ถูกฟ้องศาลจะต้องตกเป็นจำเลยโดยทันทีแต่วันที่ถูกฟ้องนับว่าเป็นการไม่ยุติธรรมแก่จำเลย โดยโจทก์อาจจะเอาเรื่องราวที่ไม่เป็นความจริงมาฟ้องทำให้ผู้บริสุทธิ์ต้องเดือดร้อนเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีโดยไม่จำเป็น ศาลเป็นผู้ให้ความยุติธรรมโดยนำเอาเหตุแห่งการตกเป็นจำเลยมาพิจารณาได้ 2 กรณี ดังนี้

(ก) ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ผู้ต้องหาตกเป็นจำเลยทันที เพราะพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องได้ผ่านการกลั่นกรองมาแล้วถึง 2 ขั้นตอนคือ พนักงานสอบสวนผู้ทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเสร็จแล้วมีความเห็นทางคดี เสนอพนักงานอัยการแล้ว พนักงานอัยการพิจารณาอีกชั้นหนึ่งแล้วจึงฟ้องต่อศาลจึงไม่จำเป็นต้องมีการไต่สวนมูลฟ้อง

(ข) ในคดีที่ราษฎรผู้เสียหายเป็นโจทก์ ผู้ถูกฟ้องยังไม่ตกเป็นจำเลย แม้จะยื่นฟ้องต่อศาลแล้วก็ตาม แต่จะตกเป็นจำเลยเมื่อศาลประทับฟ้องแล้ว (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1440/2493) เช่นคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ ศาล

ชั้นต้นพิพากษายกฟ้องในชั้นใต้สวนมูลฟ้อง ศาลอุทธรณ์พิพากษายกคำพิพากษาศาลชั้นต้นให้ศาลชั้นต้น
ดำเนินการ พิจารณาแล้วพิพากษาหรือสั่งใหม่ตามรูปคดี จำเลยจะถูกกักต้อนคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์
ไม่ได้เพราะจำเลยยังไม่ได้เข้าสู่ฐานะเป็นจำเลย (คำพิพากษาฎีกาที่ 204/2512)

บทนิยามกับตัวบทมิได้บัญญัติอธิบายความหมายไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
โดยเฉพาะให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับได้
(ปวิอาญา มาตรา 15) การจะนำเอาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับจะต้องพิจารณาดังนี้

(ก) เมื่อไม่มีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติไว้แล้ว ให้นำเอา
บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเสมอไปหาได้ไม่ เช่น กรณีที่โจทก์ไม่มา
ศาลในวันนัดใต้สวนมูลฟ้องนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 166 วรรคแรก บัญญัติไว้
โดยเฉพาะแล้วว่าให้ศาลยกฟ้องเสียจึงนำบทบัญญัติเรื่องกรตั้งฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
แพ่งมาใช้หาได้ไม่ ฉะนั้นกรณีที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งว่า โจทก์ไม่มาศาล โดยไม่มีเหตุถือว่าโจทก์ตั้งฟ้องให้
จำหน่ายคดี จึงไม่ชอบด้วยวิธีพิจารณา (คำพิพากษาฎีกาที่ 1574/2525)

(ข) การนำเอาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับจะต้องไม่เป็นการขัดกับหลักการ
พิจารณาความอาญา เช่น คดีทั้งสองจำนวนจำเลยต่างคนกันทั้งสองจำนวน แต่เป็นเรื่องกรณีเดียวกันแม้ศาล
จะสืบพยานคนละจำนวนกันก็พิพากษารวมกันได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 15
ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 28 (คำพิพากษาฎีกาที่ 1676-1677/2494)

(ค) บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่จะนำมาใช้บังคับนั้น มิได้บัญญัติไว้เพื่อ
จะใช้สำหรับคดีแพ่ง โดยเฉพาะ เช่น การหมั้นประมาทศาล ซึ่งกำลังพิจารณาคดีอาญาอยู่ ประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญามาตรา 108 มิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ จึงนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
มาตรา 30, 31 มาใช้บังคับโดยอาศัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 15 (คำพิพากษาฎีกาที่
195/2497)

บทที่ 2

ผู้เสียหาย

ผู้เสียหาย

ผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(4) ให้คำนิยามว่า “หมายความว่า บุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่งรวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ตั้งบัญญัติไว้ใน มาตรา 4, 5 และ 6”

จากความหมายของคำนิยามดังกล่าวจึงแยกผู้เสียหายออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ผู้เสียหายที่แท้จริง
2. ผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหาย

1. ผู้เสียหายที่แท้จริง

เมื่อมีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้นมีผลทำให้บุคคลหนึ่งหรือหลายคนได้รับความเสียหายไม่ว่าในทางทรัพย์สิน ชีวิต ร่างกายอนามัย ชื่อเสียง ฯ บุคคลที่ได้รับความเสียหายย่อมเป็นผู้เสียหายที่แท้จริง ซึ่งแยกพิจารณาได้ 3 ประการ ดังนี้

- 1.1 มีการกระทำผิดทางอาญาเกิดขึ้น
- 1.2 บุคคลนั้นได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดนั้น
- 1.3 บุคคลนั้นต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย

1.1 มีการกระทำผิดทางอาญาเกิดขึ้น

การที่จะเป็นความผิดในทางอาญานั้นจะต้องพิจารณาตามกฎหมายสารบัญญัติว่าการกระทำของบุคคลนั้นได้กระทำหรืองดเว้นการกระทำ ซึ่งกฎหมายระบุว่าเป็นความผิดและกำหนดโทษผู้กระทำความผิดไว้ ซึ่งอาจกระทำหรืองดเว้นการกระทำโดยเจตนา ประมาท หรือไม่เจตนาก็ตาม

กฎหมายสารบัญญัติได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา หรือพระราชบัญญัติที่มีโทษในทางอาญา เช่น พระราชบัญญัติ ป่าไม้, ยาเสพติด, อาวุธปืนเครื่องกระสุนปืน จราจรทางบก ขนส่งทางบก การกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน ศูนย์รองแรงงาน ป้องกันการทารุณกรรม และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ ป่าไม้ ป่าสงวนแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติ สิทธิบัตร สถานบริการ อุทยานแห่งชาติ ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ฯลฯ เป็นต้น

1.2 บุคคลนั้นได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดนั้น

ความคิดที่เกิดขึ้นกับบุคคลอาจเป็นเรื่องเสียหายต่อชีวิต เช่น ถูกฆ่าตาย ถูกทำร้ายร่างกายเช่น ถูกชกต่อย ถูกตี ต่อทรัพย์สิน เช่น ถูกลักทรัพย์ ถูกชิงทรัพย์ ถูกปล้นทรัพย์ ต่อเสรีภาพ เช่น ถูกข่มขืนใจ ถูกหน่วยเหนือข่มขู่ ต่อชื่อเสียง เช่น ถูกดูหมิ่น ถูกหมิ่นประมาท เป็นต้น

หลักเกณฑ์พิจารณาว่าผู้ใดเป็นผู้เสียหายนั้นต้องเข้าหลักเกณฑ์ 2 ประการ

1.2.1 มีกฎหมายคุ้มครองบุคคลผู้ได้รับความเสียหาย

1.2.2 มีการกระทำฝ่าฝืนกฎหมายต่อบุคคลนั้น

1.2.1 มีกฎหมายคุ้มครองบุคคลผู้ได้รับความเสียหายคือ เมื่อมีการกระทำความผิดอาญามีความเสียหายเกิดขึ้น จำต้องพิจารณาต่อไปว่าความเสียหายนั้นเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือตกแก่บุคคลใด กล่าวอีกนัยหนึ่งว่ากฎหมายคุ้มครองให้บุคคลใดเป็นผู้เสียหายนั่นเอง แต่อาจมีปัญหาย่อยๆ ที่จะต้องพิจารณาอยู่ที่ว่า บางกรณีเป็นเรื่องความเกี่ยวพันอันจะต้องพิจารณาดังถึงสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายของบุคคลผู้เสียหาย เช่น ลักทรัพย์ในบ้าน สามี ภรรยา มีปัญหาว่าสามีหรือภรรยาจะเป็นผู้เสียหาย เช่นนี้ต้องความประสงค์ของกฎหมายคุ้มครองบุคคลใด ซึ่งจำต้องดูกฎหมายสารบัญญัติอื่น ๆ ประกอบ เช่น กรณีดังกล่าวกฎหมายให้สามี ภรรยา จัดการทรัพย์สินร่วมกัน ก็ต้องถือว่าสามี ภรรยา เป็นผู้เสียหายร่วมกัน เป็นต้น หรือกรณีเกี่ยวกับความผิดฐานแจ้งความเท็จ โดยหลักแล้วเจ้าพนักงานผู้รับแจ้งความเท็จนั้นเป็นผู้เสียหาย แต่บางกรณีมีบุคคลได้รับความเสียหายเป็นพิเศษจากการแจ้งความเท็จนั้น ก็อาจถือได้ว่าเป็นผู้เสียหายได้ กฎหมายที่ให้คุ้มครองแก่บุคคลเป็นผู้เสียหายแบ่งประเภทความคิดได้ ดังนี้

(1) ความผิดอาญาทั่วไป

(2) ความผิดอาญาต่อรัฐ

(1) ความผิดอาญาทั่วไป มักเป็นเรื่องที่กฎหมายบัญญัติคุ้มครองทั่ว ๆ ไป ต้องพิจารณาดังกฎหมายสารบัญญัติที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจเป็นประมวลกฎหมายอาญาหรือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือกฎหมายอื่น ๆ เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ กฎหมายมุ่งคุ้มครองเจ้าของทรัพย์หรือผู้ครอบครองทรัพย์ ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์และความผิดฐานบุกรุกมุ่งคุ้มครองทั้งเจ้าของทรัพย์ และผู้ครอบครองทรัพย์ ความผิดฐานฉ้อโกงมุ่งคุ้มครองผู้ถูกหลอก ผู้ถูกหลอกลงจึงเป็นผู้เสียหายในความผิดฐานฉ้อโกง ความผิดฐานพราดผู้เยาว์ มุ่งที่จะคุ้มครองบิดามารดาผู้ปกครองหรือดูแล ความผิดฐานแจ้งความเท็จ ปกติมุ่งคุ้มครองเจ้าพนักงานที่รับแจ้งความแต่บางกรณียังคุ้มครองบุคคลธรรมดา ถ้าการแจ้งนั้นอาจทำให้